

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De vita Francisci Xaverii, qui primus e Societate Jesu in
Indiam & Japoniam Evangelium invexit - Cod.
Ettenheim-Münster 188**

Torsellini, Orazio

[S.l.], nach 1607

Caput XII.

[urn:nbn:de:bsz:31-115990](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-115990)

promouebitio unum cognoscit idola a neophitis
quidam esse ueneratum; criminosi temeritate in
notis indignitate commota, protinus sacrilegi be-
diti in seipsum ignem; ut magnitudo peccati in
terris a tam uicariis abstereretur sceleris. Mut-
tis hominibus uirtus suppletur quantalibet deprecia-
tionibus. hoc solummodo permisit, ut rem familia-
rom domo liceret offerre: domum ipsam, uirtu-
legij receptandam, omnino incendio obsumere.

Capitulum. Prudentia & Praecepta Gorni lulle.
Gj. Rectori & Gaspari Belgae
tradita

Capitulum. XII.

Iam ceterarum moderantia uirtutum
prudentia non modo in uisitandorum con-
uictoribus, sed in hominum solertia, quae pos-
sim in tota Transiti uicinia uita, uerum
etiam in propagatione religionis, administra-
tione Societatis, erubuit. Quippe totis quauis
nihil equi uelare Christiana filici in uita pra-
uigere exemplis improborum Christianorum,
non prius ad Ethnicos religionis inducendos
accedis quam uictos ueterum Christianorum
restituere uisus. Xophylos autem in uita
labore ac patientia Christo pariter ipse pri-
mum maxima asiduitate coluit. in lo Suis
alijs uoluntate hominibus, exaudendo ha-
stidit. Sicut prius ipse nulla in loca uisit
unquam, uere ante ab se hystoriam
uere mittendo, aduersus omnia in uita
saluberrimis ac proprio amabat uisibus,
uictor imperitiorum rem edicens, qui
ipse longo uita diuinitate in uita uoluntate
Et quibiam in ipse, qui dicitur praecipit, uel
maxime Francisci uictor prudentia, haud
saluberris

- salubrior illorum haminum maiestrate, quam
 alicorum; opere pretium ne factum curam
 si magis exponerem partem eiq. privatam.
 quippe qua huiusmodi illum admirabilem,
 quam nos prouidet. ferere queat. Paulo
 githor Geroni Collegij Rectori uisitato
 77 Chac praecipua defidore reliquit. Omnium
 77 primum tu oro quiescere, ut pro tua erga
 77 Deum caritate, obremantiaque in Parochiam
 77 nostram Ignatium, Societatisq. H. S. uniuers
 77 sum, Patres fratresque omnes, siue ex Lusi
 77 tania uenientes, siue tota India spargos, bene
 77 que modestaque accipias, tractisque. Ex quo de
 77 de Honorum omnium uirtute eam habes
 77 opinionum f. ut: quantum coniectare potes *Opinio de uir
 tute Socrum*
 77 nequaquam existimem eos egere. Reboro:
 77 tamen ut nec alijs desit obediendi uirtute
 77 Et recte atque ordine ut administrantur, placeat
 77 esse unum aliquem, cui me absente obtempe
 77 rant. Tutori. Ininde tua submissime, prudent
 77 tia, sapientiaque factus, iunctis Socijs te pro
 77 ferendum cogis, ut omnes qui contra Geroni,
 77 uel Societate parent tibi, quod aliud
 77 Antuatur. Antonij Geronis proleuit Geroni Col
 77 legio, uectigalia uigilant, atque in reb. necessarijs
 77 his impediat arbitris. Huius rerum summa
 77 rei a me potestus permissa: quousque tuum
 77 auctoritatem neutiquam intromittas. Inquit *Cura comordiu*
 77 scus usum eius, uirtute eum rex potius
 77 quam imperio. Itorum te uis quousque us
 77 hementor, ut, pro obedientia quam P. Geronis,
 77 debet, intentione carere que forte te inter
 77 debeat. Et Antonium Geroni seriat diffidiam; ac
 77 domestice alieni re magna aliquam probare
 77 sermone: uirtute eum que tendit, ut prope
 6. 2.

conculibus non cogatis animis studijque. Sic
 quando socij Coarctati, catellae, qui in Choro
 piuma laborant, rem aliquam ab te petent, et
 ad animorum salutem quoque modo pertinentem et
 sedulo eis dabo, imperio curabis. Luctus vero et
 aduersus illos non nisi animis propiis, et
 literis, cum quicquam dany scribit, quod open et
 deca quae afflatur. Ceterum piumi Dei, cum et
 sa laborantibus res necessarias impigre benignate et
 que submitter, maxime uerbo (Ceterum enim et
 G. Notucentibus, qui gratissimum fructum et
 rem, postulat perdiderit Dei et appet. Vique et
 non modo animarum, sed etiam corporum sube
 stidia ad animos pertinere etiam simul ac et
 tempore sine subministrabit. Quod si quis eam et
 colligendi causa quam recipit se, haud et
 rem, quam te illi que dignum est, cuius per se et
 uobisque. Idque ego tibi Dei est. Ignobis et
 nomine mando ad praesens. Ad hoc tibi et
 mi frater, ut quolibet in uirtutibus procedas, et
 abq; omnibus omnino uirtutum exemplis, et
 uti ad huc fructi, et uobisque in huiusmodi et
 literis des, quae me sigillatim edocent deo
 tuis domesticorumque reuerentibus, et sustinet et
 et amore et consilia inter te et Antonium et
 Gomon, et uobisque Sorsos, deique numero et
 fructuabatur uel humanis uel diuinis. Numquam et
 deinceps. Duo horum et Lusitanis. Numquam et
 bis in omni fauor. Aprilis mense atque Septembris
 et de singulis Patrij fratribus, que tota Italia et
 sparsos, quae me uere uelle arbitrori per de et
 maximum quocumque sub alioque labor huius et
 nimias laborum, et perscrubenda curabis. Quod et
 et quid erit arcum, et huius subscribes. Num. Ro. et
 et te etiam abq; etiam, ubi huius praescripta et
 tibi uerbi sint, et q; singulis hebdomadis per et
 legar

11 legas & simul ut neci memur associare pro me et
 11 pro deprecari Deum, & tui studio per ad elapre
 11 curam auodam Alia proxi prolepta P. Gar
 11 spari Balga, Armeniam iturus aliboz Pa tollas
 11 Indis auctoritate data. Prosequit attende tibi
 11 simul de vltis Dei tandem salute retinere. Pro
 11 festo cum duobus hunc pro ditijs filijs & alijs
 11 plurimis affore & ipse ad Christianam humilitati
 11 religiois que ministeria em. paratior. Vaque Catechismi una
 11 Lutherauorum librori & omnia, ceterisq; pidiis
 11 per Christianis predicatis euadit. neque hoc
 11 magis quippe quod ad salutem animatum
 11 humanamque benivolentiam plurimul habet
 11 momenti. I unmittit ateri. In vultu dicitur Opera inferior
 11 miseris subinde agra remiser, munitioque dit.
 11 nostrum fore potum epe plecati, allisior
 11 ad uentiam euentendam, delibitq; cupian
 11 da. Inde eum confessoribus per otiam au
 11 ditio. vltis refulit pame, moletrudimij pre
 11 feso commendari, necessarijsq; subidij piam
 11 oportet. Impudor quogy itare conuait
 11 ad vultu. eogq; hndari, ut totij vlti atri
 11 vlti confessorum instituat. Etes enim no
 11 minum genere plurimq; inuicis, qpi conu
 11 ptas animi labor. vlti cupiamerit unquam
 11 Et omne quidem Sodalicis Misericordie
 11 commendabilis, no qua aiqua fuit iniuria,
 11 ceterum egentib; res inuiper corrogabit
 11 ad vultu necessarios submironal subuonit
 11 egestate. Misericordie autem Sodalitati,
 11 quantum inter, prospicit Parido ri quide
 11 inuictorum dignum psonam restituenda
 11 sit. cam magnopere conu. illi Sodalitib; po
 11 tibilem abest. Et tuc enim non de pme

Per vultu elec
 auogym diuindm
 aut paporib;

equatur, quoniam iniquos recte tolerare subleuatur
 amicitia; imple tamen nardicantibus fenuis alij in ce
 lantia iniquitate hoc negotium. Sed non potest ce
 quomus' fauilius quam illi dicitur. Sed dicitur ce
 fallant, quorum prudentiam satis usi, cindunt ce
 ad preciaendum. Quocirca optimum facta est, ce
 rem omnem sodalibus permittere, qui equatione ce
 nobis spectatiq'ue eleuatur. Illud pro ce
 portione his pertinet. Sed dicitur fauendum mul-
 tis magnisque de causis. Primum, quoniam per ce
 te ipse pecuniam pauperibus diuisas, profectus ce
 multi abs te petant subiecta, namque impie-
 rum: quod subiecto haudquam fauilius, si ce
 te animarum tantum difficultatibus subueni ce
 re constat. Deinde ut suspitiones non ce
 resque fugias eorum, qui illas tibi pecunias ce
 egentibus diuisendas tradiderint. Namque ce
 sub praeui sunt hominum ad detursum cre-
 denda animi: si uelendum est, ne quam uisibile ce
 suspitionem praebet exarbitrio prouocet: per ce
 de quare exarbitrio ab eis argentum posse spe-
 ciam prouocandi pauperes motu in tunc uisum ce
 & communi subleuere. Itaque praesertim in ce
 uis in alios transfere, in quos nulla cadere ce
 suspicio. Sed si quando tamen res ipsa uice
 pra suadeat, sequi licet magne dei gloria ce
 Apud omnes uis ualidius amicum omniuolum. Et apud ce
 uedam, ut sepe est, quibus cum uicariis, quomus' amicos ce
 tunc sint inimici. & familiares ita semper toleres, ut si aliquis ce
 futuri sint inimici. Haec exarbitrio lae uicalem ce
 uentia uitam facile exhibebit, ut ne qui ce
 amicitia ce familiaritate producat offendat ce
 similique talis uicibus illis in uicitudine ut ce
 elucet, sine ulla causa amicitiam tibi renouit ce
 Haec, inquam, cautio non alienum modo arceat in ce
 prohibendam, sed nos praesertim pietatem feruet ce
 Quippe

- 77 Niippe si apud te sis, & magis iuraris Deo, &
 77 majorem notitiam habitar tui. Minorem ignota
 77 tio atq; obsequio sui ipsiq; multa vitiorum
 77 pro hinc, quae animos alienos, irritans inimi
 77 eos, ut respectum suad ignari motum, autus in Reuerentia
 77 nos vehementiusque corruant. Adversy Ipi eiq; vitiosum
 77 scopi vitium egregium semper adhibebis re-
 77 uerentiam obedientiamque. Inuicem simul atq;
 77 oppidum, ubi is uerax, attingens: protinus eiq;
 77 genibus aduoluty de more osculaberis manum.
 77 Unde pater ut tibi potestatem facias uincendi;
 77 audiendi confessiones, latetiq; pietatis inuicem
 77 obsecandi. Nec unquam te ab eo quantu[m]que
 77 a se uis alienatus, sed uicendat ploty ad illiq;
 77 party omni uisitatis genere persulcendum;
 77 ut in aliquando pijs, meditationibus exulty
 77 Commendat fiat & motior. Caterorum quoq;
 77 que sacerdotum gratia captanda tuendaque
 77 pro impensius ipri quoque ad salubres illar.
 77 meditationes pelliantur. Oppidorum uer.
 77 Praefectis dicto audient erit: omniq; obsequio
 77 & si quoad eiq; fieri poterit: famulantiute
 77 eorum tibi deamur animos. Neque ulla
 77 de causa, quamuis iusta, in eorum offensorem atq;
 77 odium inuoror. Si quid seculari illorum admise
 77 rid quippiam; primum opportuno sermone il
 77 lato, amice uisiteoque ei ostendes; maxime te
 77 agere dolorem ex infamia, qua eiq; dignitatem
 77 hominque fudatit: tum pari uisitate ac
 77 submptione ita exponer rumores de illo nul
 77 gator: ut peccatum suum per se ipse & ag
 77 noscat, & corrigat. Id uicem tum fieri per
 77 tetrum spes letum propterque spudet
 77 admiracionis uentum. Sin miny, omitti totu

Admonendum.
Primum ratio.

- 71 Deo ac Divinis suo liberandi, propinenda:
- 72 m. d. impendentis ac gubernat inuicem adu
- 73 metu. Super neque timor Dei, neque timor
- 74 florum, eos uero acerbissimis potius, quar
- 75 uolentis, ira ex improbit etiam in hac uita
- 76 expedit, territari oportet. Itaque deum
- 77 laudi quibus dicitur, nique morbi, damna
- 78 iactura rei familiaris, orbis ac felicitate
- 79 liberorum, conjugum probra, pernicula tum ma
- 80 iustitia, tum seruetur, casti inopinati, et
- 81 abster, atque alia generis. eisdem, quibus
- 82 inueterata maxime scelera ac flagitia plety
- 83 est Deo iudicare. Quippe multo uidentur
- 84 esse, quos multo magis talis inuenerunt.
- 85 timor uincat, quam inuicem a se mouen
- 86 uerum inueneri tam effusa uerba acque
- 87 insana causa, uel ueni nominis obtinere, uel
- 88 ingens negligentia uincens uel adoleto fi
- 89 dei tenentur, est, humilibus utique nequa
- 90 Et sceleratior: qui uelut pendes rebus igit,
- 91 quos oculis coram, quosque ante pedes
- 92 habent, cum uel melioribus, inuenerunt bonum
- 93 celestium, uel inique discrimine, in quo ipse
- 94 aeterna ueritate fore, utrum saluet uerit
- 95 ac miseri futuri sial in omne aeternitate.
- 96 Nonnulli etiam in hunc reperiunt in peccatis
- 97 cum herentes uero, qui tua amicitiam
- 98 familiaritatemque capere, non uel e uisus
- 99 exhibentur suis, sed simul ad meritam obper
- 100 quationem uident, simul ad tua consuetudine
- 101 ad opinionem commendatur probitatis. Idcirco
- 102 moros, ut apud te sis, ac si quando ipse
- 103 minor ad eorum, uel prauitatem inuicem, ito
- 104 uisus uelud, uel ad ne tua liberat delinunt, ito

Causa obsequia
tunc in secleribus
ac flagitijs

Communatibus
dona respicere

Inuitatio ad
prædicandum qua-
sæpi accipienda.

Cuiusmodi
munera accipi
conueniunt.

Corrigendi mo-
dy.

muneribus quo minus auctores peccantes, idcirco
neant. Itaque sed prædicandum inuitatibus non
bit tu quidam sed inuisum illos ad prædicandum inuita-
bit confessionem. Quod si amicitia dicitur, non debet
omnino proficere, et propter auctores, quoniam
sincerè demeritis, nisi respiciant, idcirco iam te
amicitiam & uoluntatem remanere. Neque
uero ego cum quicquam à prosequendo accipi
uolo, parua ac rara munuscula indeligi, et
quælibet sunt poma Galia eundem mundi, et
quæ remissa grauitatè offendunt eos, qui se
inferunt, sed dona magna ac pretiosa, et
quæ si accipiunt, cogitent. Si quando magra
uis mæstra fuerit utarionum, ea ualebit
clinario, carceri, aliorumque egentibus diuidendi,
ut unius indeligi, ipsam etiam reserui
maximam partem dispartiri, pauperibus
sibi uix minimam quantum partem
reuerari. Hæc benignitas plerumque ad exemptum
abstinere ualebit, legem tantum reuerari et
timorem, cum præsertim qui ea mæstra, si
dicunt de deo, dona remitti, qui mæstra
Iam propter cuiusmodi mores omnibus
non propter maxum ad uolentibus, quam in
mæstra peruenire sensus. Itaque magis
per te tibi suades, ut primum dicitur, et
inuitatibus, an idcirco aliquo aut mæstra per
turbatione occupat ab animi sui salute
abhorreat. Si dignus erit animo, sed accipi
dam admonitionem parato, tum uero omni
reclutè, quæ uideantur mæstra. In reuelam
ira aut quæuis molestia perturbat sensus, et
supercedendum erit munitio officio, præsertim
animi insinuatione quidam ac incedere
satisbit delinendi. Hæc ad salutem præ
tatione

27 cogitationem curam, laedum enim oportet
 27 ubi dicitur: dicitur sentendo miris: qua si bene
 27 prosequitur gravioribus inde oppugnanda. Ad
 27 adhibenda ubi curam tuam redeperis, ditionem
 27 aenone ad arbitrium tuum leges impones, q' *Ita sedanda*
 27 quodcumque opus erunt, plane aperteque pro: *motus dicitur*
 27 sintes. At laudanda multo sit, in re sedanda *ut remedium*
 27 unicum remedium est, angore: ita dicitur: *con*
 27 sum prouidet extenuare tenarique verbis.
 27 Si iratus sis, injuriam imprudens iustis.
 27 quoniam natus est tibi attribueris: aut delictum
 27 ei puenas diuinitus capere dicere: ipsam
 27 forsate in parentis, propinquos, amicos, aut
 27 in alios inuicenter committit aliquando
 27 aliquid, pro quo non puenas celesti mun:
 27 ni iustas ac debitas soluit. Atque atque
 27 in similibus, qua ad extinguendum valent ita
 27 inuicanda sunt. Inde de ira precepti, ad
 27 ceteros impetentes animi motus transferenda.
 27 Illud autem urgebitur, etsi aliqua ueni species,
 27 obiecta animi eius commouerit, tamen si
 27 utriusq' se, cogitationemq', ad ipsam referens
 27 ueritatem, res omnes consideret atq', animi
 27 spiritus intendat, profecto intellectuum
 27 causam, quamobrem tanopere moueatur
 27 nullam esse. Ita demum hilari letiq', uultu
 27 illam animi absterget mole piam: ac pro homi
 27 nis uirtute & progressionem uisualis, quid *Efficiendum est*
 27 facto opus sit, amice cuiusque commouebit, *quos ceuq', sicut*
 27 Dum omni opus efficere nitentis, ut quos em *tibi consolationes*
 27 illis in pietatem, suas tibi tentati mer, inuis aperiant.
 27 tanq', nimum cogitationes aperiant. At
 27 quippe ad uirtutis absolutiorem praeipuum
 27 praesidium est iudicium in hoc genere puen
 27 aut non satis perites exercentisq'. Et

Bonitas mitaem si conuincit in eor quon bonitas fuerit ce
 si p[ro]p[ri]o ne co[pa] s[ic] ut conuincit conuincit fibuliam y[er]m[is] illi ce
 zia
 quibus a salute oppugnetur t[er]re; illud ce
 rappiment, leuig[er] r[ati]o d[omi]ni in d[omi]ni r[ati]o ce
 ra, quam acerbitate magis p[ro]p[ri]a. Ita ut co[n]suetu
 m[er]iti p[ro]p[ri]o, t[er]re p[ro]p[ri]o accorini r[ati]o ce
 p[ro]p[ri]o, inque ad im[er]gentur p[ro]p[ri]o ce
 Vitia corrigendi donec malis dimitti furiunt d[omi]nionem. Si ce
 ratis.

quis aut superbia aut libidine, aut alio ce
 quopiam vitio tentari senseris; optimo erit ce
 r[ati]o ad cogitandum r[ati]o, inbere ip[s]os ce
 m[er]ita adu[er]s[us] illa ip[s]a vitia excogitare. ce
 Quid ut succedat ce r[ati]o, h[ic] p[ro]p[ri]o ce
 n[on] aperuer ad eum modi res inuenerat; ce
 deinde p[ro]p[ri]o ut r[ati]o ce r[ati]o ce r[ati]o ce
 ip[s]i in uoluntatibus a[er]o, u[er]o, aut ce
 alio a r[ati]o, d[omi]ni r[ati]o. Ita modo ce
 r[ati]o alio ip[s]i in d[omi]ni r[ati]o. Qui p[ro]p[ri]o ce
 illa r[ati]o communicata p[ro]p[ri]o, si p[ro]p[ri]o ce
 sua r[ati]o ad ea, qua alio r[ati]o, inu[er]ta ce
 buntur. Eadem r[ati]o etiam r[ati]o ce
 esse p[ro]p[ri]o, quor p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o ce
 quid r[ati]o ab ip[s]o. P[ro]p[ri]o enim est ce
 ex ip[s]o p[ro]p[ri]o, si quem ab illi r[ati]o, ce
 qui r[ati]o ip[s]o, ut r[ati]o ce r[ati]o ce
 quam tandem r[ati]o inu[er]ta r[ati]o ce
 u[er]o r[ati]o, ut r[ati]o ce r[ati]o ce
 quid in t[er]re ce r[ati]o ce r[ati]o ce

Modus adhiben
 d[omi]ni r[ati]o. Illud etiam uideandum, ut in exercen ce
 d[omi]ni r[ati]o in exercenda
 uirtute
 illis animis nos p[ro]p[ri]o d[omi]ni r[ati]o, ut r[ati]o ce
 m[er]ita inu[er]ta adhibeatur r[ati]o ce
 p[ro]p[ri]o inu[er]ta p[ro]p[ri]o ce
 Nam si maiora erunt, quam ut ferri u[er]o ce
 modo queant, non exu[er]ta r[ati]o ce
 opprimens. Itaque illi frangi animi ac d[omi]ni ce
 r[ati]o

- 77 locuti impunitum impo detestabunt, iniqui
- 77 hinc, ut dicit. Et quoniam Rex Lusitanie pro Regis Lusitani
- 77 sua magnificentia iussit omnia nobis verba. magnificentia
- 77 variis alijs suggeritur, cum potius quam
- 77 alioquin cuiuslibet liberalitate utaris conseruo
- 77 Nam profecto qui alienat res autius, libet Libertas haecda
- 77 talem arbitrio suam: quippe cum beneficiis
- 77 necessitate imponat obsequendi beneficiis
- 77 amptaque beneficii libertas ad eos parvas,
- 77 ut etiam si quid audet, eius verba longe
- 77 minus habent pondus, quam habent
- 77 si sui ipsius iuris. Atque huius, quod si quid
- 77 ab illo, qui dedit, peccat si liberè inceptare
- 77 haudquaquam valet. Tunc enim intantat
- 77 est, ut sufficiens aliostrare presentem.

Præcepta Domini Dnaio, alijsqz
suis data.

Cap. XIII

- 77 Ubi manus te subito surrexeris, hanc Meditandi
- 77 tenetis requiem, ut minimum per remissionem muddy
- 77 aliquid & Christi vita meditari, illos hoc
- 77 ordine, ut initio ab eis orta fuit, deinceps
- 77 cetera egregia eius de favinora ad gloriam
- 77 sum usque ascensum in caelum, seorsum pro
- 77 gradibus meditatio persequatur. Verum
- 77 singulis diebus singula attribuantur capita,
- 77 eadem plane ratione, quam cunctationi
- 77 spiritalium libetqz potest, ut singuli
- 77 memos totam Christi Domini vitam ne
- 77 vitando percurrant. Nam tibi ambrosium volo quotidie
- 77 quodlibet sub meditationem uota pauperum, seruanda
- 77 tales, castitatis, obedientie seruandi, que
- 77 nec ultimum est hominibus Deo seruatis tuiqz
- 77 contra diaboli instigantqz hostis impetus
- 77 munimentum. Quocirca antequam peruenire
- 77 Gebis, quotidie salutariqz hanc omnia munire